

І. Гуменюк,
методистка лабораторії методичного забезпечення,
викладачка кафедри методики викладання навчальних предметів,
комунальний заклад «Житомирський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради
e-mail: ib_gr60@ukr.net

Шляхи ефективного використання інформаційно- комунікаційних ресурсів та інструментів на уроках англійської мови

Анотація. Перехід до глобальної комп'ютеризації, запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у освітній процес – необхідність сьогодення, невід'ємна складова будь-якого предмета, зокрема англійської мови. Тому вчитель повинен не тільки мати ґрунтовну фахову підготовку, володіти сучасною комунікативною методикою, а й використовувати інформаційно-комунікаційні ресурси та інструменти для розвитку комунікативних мовленнєвих умінь учнів на уроках англійської мови на усіх етапах навчання. Сучасні інформаційні технології мають бути ефективним інструментом, який полегшить організацію освітнього процесу, зробить навчання інтерактивним, комунікативно спрямованим, цікавим, наочним, індивідуальним. Учнів треба готувати до життя у сучасному інформаційному середовищі, де вони будуть не лише спілкуватись, а й будувати професійні стосунки, вирішувати проблеми, приймати рішення.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні ресурси та інструменти, розвиток комунікативних мовленнєвих умінь.

I. Humeniuk,
Methodologist of the Methodical Support Laboratory,
Teacher of the Department of Methods of Teaching Subjects,
Municipal Institution «Zhytomyr Regional
In-Service Teacher Training Institute»
of Zhytomyr Regional Council
e-mail: ib_gr60@ukr.net

Ways of effective use of information and communication resources and tools in English lessons

Abstract. The transition to global computerization, the introduction of information and communication technologies into the educational process is a necessity today, an integral component of any subject, in particular the English language. Therefore, a teacher must not only have thorough professional skills, possess modern communication methods, but also use information and communication

resources and tools to develop students' communicative skills in English lessons at all stages of education. Modern information technologies should be an effective tool that will facilitate the organization of the educational process, make learning interactive, communicatively oriented, interesting, visual, and individual. Students should be prepared for life in a modern information environment, where they will not only communicate, but also build professional relationships, solve problems, and make decisions.

Keywords: information and communication resources and tools, development of communicative skills.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У зв'язку з процесами глобалізації, які відбуваються у сучасному суспільстві, інформатизація освіти – один з основних напрямів сучасного освітнього процесу, який сприяє всебічному розвитку особистості, активізує навчальну діяльність учнів. Комп'ютерні технології стають сьогодні незамінним помічником як учителя, так і учня в опануванні різноманітних інформаційних потоків, допомагають підготувати молодь до майбутнього життя в сучасному інформаційному суспільстві, розвинути в неї ключові компетентності 21 століття.

Перехід до глобальної комп'ютеризації, запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес – необхідність сьогодення, невід'ємна складова будь-якого предмета, зокрема й англійської мови.

Компетентнісний потенціал галузі «Іноземні мови» передбачає формування такої ключової компетентності, як інформаційно-комунікаційна, тому вчителі іноземної мови дбають не тільки про розвиток іншомовної комунікативної компетентності, а також розвивають в учнів уміння «вивчати іноземну мову з використанням спеціальних програмних засобів, ігор, соціальних мереж, створюють інформаційні об'єкти іноземними мовами, сприяють спілкуванню іноземною мовою з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, навчають учнів застосовувати ІКТ для пошуку, обробки, аналізу та підготовки інформації відповідно до поставлених завдань» [3: 8].

Крім того, у трудових функціях (професійних компетентностях, що входять до них) професійного стандарту за професіями «Вчитель закладу загальної середньої освіти» зазначено, що професійно компетентний педагог здатний орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності, повинен знати і вміти використовувати цифрові пристрої, їхнє програмне забезпечення, працювати з операційними системами, онлайн-сервісами, файлами, мережею «Інтернет» [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз та дослідження сучасної вітчизняної та зарубіжної науково-методичної літератури засвідчує, що педагогічним і методичним аспектам застосування і використання інформаційно-комунікаційних ресурсів та інструментів у навчально-виховному процесі займалися як вітчизняні науковці (Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко, І. Ю. Шахіна та ін.), так і зарубіжні (А. Бернс та Н. Куртогли-

Хьютон, Дж. Дудні, А. Хеклер, П. Ріпп, К. Тьокер, М. Варшавер та ін.). З іноземних мов достатньо уваги приділяється цьому питанню у працях Є. Азімова, С. Канатової, М. Кларіна, О. Крюкової, Л. Морської, Е. Носенко, Є. Полат, Г. Селевко, П. Сердюкова та інших. Наприклад, Л. І. Морська провела дослідження та розробила систему підготовки майбутніх учителів іноземних мов, які навчатимуть мови за допомогою використання інформаційних технологій у професійній діяльності.

Незважаючи на те, що вченими проведено багато досліджень з цієї проблеми, вона і досі залишається відкритою для вивчення і потребує більш детального опрацювання у контексті сучасних освітніх тенденцій.

Мета статті: обґрунтувати ефективність використання інформаційно-комунікаційних ресурсів та інструментів для розвитку комунікативних мовленнєвих умінь учнів на уроках англійської мови, надати практичні рекомендації вчителям щодо використання запропонованих ресурсів та інструментів у практичній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Використання сучасних інформаційних технологій у процесі вивчення іноземної мови – вимога часу, надзвичайно актуальне питання, одна з умов успішного вивчення іноземної мови, яка сприяє всебічному розвитку, творчому зростанню особистості, активізує навчально-пізнавальну діяльність учнів, вміння працювати самостійно, навчатися впродовж життя.

Тому вчитель повинен не тільки мати ґрунтовну фахову підготовку, володіти сучасною комунікативною методикою, а й використовувати інформаційно-комунікаційні ресурси та інструменти для розвитку комунікативних мовленнєвих умінь учнів на уроках англійської мови на усіх етапах навчання. Сучасні інформаційні технології мають бути ефективним інструментом, який полегшить організацію освітнього процесу, зробить навчання інтерактивним, комунікативно спрямованим, цікавим, наочним, індивідуальним. Учні треба готувати до життя у сучасному інформаційному середовищі, де вони будуть не лише спілкуватись, а й будувати професійні стосунки, вирішувати проблеми, приймати рішення. Саме тому новий зміст освіти заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві. Одна з ключових компетентностей є інформаційно-комунікаційна, що передбачає впевнене, критичне і відповідальне використання цифрових технологій для власного розвитку і спілкування; здатність учня безпечно застосовувати інформаційно-комунікаційні засоби в навчанні та інших життєвих ситуаціях, дотримуючись принципів академічної доброчесності [1].

Впровадження сучасних цифрових інструментів у освітній процес не лише розширює можливості вчителя, але й активно залучає учнів до процесу навчання, забезпечує їхню мотивацію, автономність, створює нові можливості реалізації компетентнісного підходу.

Сучасні технології поширюються на всі сфери життя. Особливо важливими вони є у викладанні англійської мови як іноземної, оскільки сприяють створенню мовного середовища, позитивних умов для навчання дітей різних вікових груп, перетворюють навчання у захоплюючий та ефективний процес, що

допомагає у формуванні іншомовної комунікативної компетентності і ключових компетентностей.

І, безперечно, з доступом до інтернету вчителі іноземних мов мають безліч ресурсів для розвитку комунікативних умінь учнів.

Комп'ютерні комунікаційні технології все більше стають сприятливим середовищем для навчання. Вони дозволяють вирішити важливі проблеми під час навчання іноземної мови, враховуючи індивідуальні особливості учнів: стилі навчання, рівень володіння іноземною мовою, швидкість опанування мовного матеріалу, часові межі, особисті освітні потреби.

Аналіз опитування, яке було проведено серед 147 вчителів англійської мови, які працюють у 5–6 класах НУШ і проходили курси підвищення кваліфікації при КЗ «Житомирський ОІППО» ЖОР, свідчить про те, що всі вчителі (100%) використовують у практичній діяльності інтернет-ресурси, комп'ютерні навчальні програми, інформаційно-комунікаційні технології і вважають, що це є ефективним додатковим інструментом освітньої діяльності учнів, засобом підвищення мотивації та бажання учнів вивчати англійську мову, активізації інтерактивної та комунікативної діяльності, ефективним допоміжним технічним аудіо-візуальним засобом.

Під час навчання вчителі англійської мови використовують електронні підручники, навчальні відео-, аудіоматеріали, презентації, тести, мультимедійні додатки та інші електронні засоби. Під час віддаленого навчання використовуються різні платформи та технології, що сприяють проведенню уроків, моніторингу успішності учнів, їх прогресу, взаємодії між учасниками освітнього процесу.

99,8% учителів впевнені, що використання сучасних інформаційних технологій сприяє більш повному і цікавішому вивченню будь-якої теми і більш ефективному опрацюванню лексичного, граматичного матеріалу під час формування мовної компетентності. 68,4% учителів використовують електронні освітні ресурси як швидкий та ефективний метод оцінювання.

Але не всі педагоги впевнено користуються інформаційно-комунікаційними технологіями. 32,7% потребують допомоги при підготовці завдань, пов'язаних з використанням сучасних інформаційних технологій. Приблизно 87% вважають, що інформаційно-комунікаційна компетентність у них розвинена гірше, ніж у їхніх учнів. Також не всі вчителі у процесі формування ключової інформаційно-комунікаційної компетентності звертають увагу учнів на дотримання принципів академічної доброчесності, як це зазначено в Державному стандарті базової середньої освіти.

Інформаційні технології пропонують учителям багато можливостей для залучення учнів до різних аспектів процесу вивчення мови. Однак для мотивації навчання важлива не сама технологія, а скоріше способи, методи, які використовують педагоги з залученням цієї технології.

Учні можуть бути дуже досвідченими в особистому використанні будь-якої технології, але дуже часто не впевнені, як використовувати даний ресурс при навчанні.

Інформаційні технології з більшою ймовірністю мотивуватимуть учнів, якщо вони добре інтегровані в навчальну програму і грамотно використовуються вчителем. Використання технологій для мотивації учнів вимагає ретельного планування. Для успішної реалізації будь-якого завдання вчителю необхідно враховувати вікові особливості учнів, обирати оптимальні методи і форми організації навчальної діяльності, які б відповідали гармонійному розвитку особистості засобами іноземної мови.

Залежно від матеріалу, що вивчається, ІКТ допомагають перетворити урок англійської мови, або його частину, на захоплюючу подорож, гру, комунікативну ситуацію. Це підвищує інтерес до навчального матеріалу, до освітнього процесу, знімає напругу, допомагає створити сучасне освітнє середовище. Проте, як зазначають деякі фахівці, застосовуючи ІКТ на уроці, вчителю варто пам'ятати, щоб учні, захоплені використанням сучасних цифрових інструментів, не забули про завдання, що стоять перед ними.

Практично у кожного вчителя є свої улюблені сучасні освітні інструменти, які він використовує у своїй роботі і які дозволяють йому привернути увагу учнів під час навчання, але, як зазначено в інструктивно-методичних рекомендаціях щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році, вчителям слід виважено обирати електронні освітні ресурси, враховуючи їхню дидактичну доцільність, фактологічну коректність змісту, відповідність навчальній програмі [2].

Сучасні уроки мають навчати спілкування в рамках визначених програмою сфер, тем і ситуацій, уміти представляти та сприймати різні позиції учасників навчального процесу, вчити критично оцінювати інформацію та вміти застосовувати її за потреби, визначати і вирішувати різноманітні проблемні ситуації, взаємодіяти з іншими усно, письмово та ефективно використовувати електронні засоби зв'язку.

Для розвитку комунікативних умінь на уроках англійської мови можна використовувати безліч ресурсів та інструментів, за допомогою яких підвищиться результативність у навчанні, мотивація, зацікавленість предметом. Багато ресурсів пропонує курс підвищення кваліфікації вчителів англійської мови, розроблений у межах проекту «Програма підтримки дистанційного навчання англійської мови для закладів загальної середньої освіти України», який здійснюється спільно з Американськими Радами з міжнародної освіти та в партнерстві й за підтримки Посольства США в Україні. У посібнику «Поглиблюємо розуміння віддаленого учіння та навчання» для вчителів англійської мови автори пропонують декілька ресурсів та інструментів. Багато ресурсів учителі відшуковують і опановують самостійно та діляться своїм досвідом у використанні цих інструментів та ресурсів на тематичних дискусіях під час проходження курсів підвищення кваліфікації при КЗ «Житомирський ОІППО» ЖОР, при проведенні добрих практик, коли вони презентують свій досвід і матеріали, що відмічені дипломами.

Для розвитку комунікативного уміння «сприймання на слух» особливо корисними є такі ресурси:

– **ELLLO (English Listening Lesson Library Online)** – онлайн-колекція безкоштовних уроків з навчання аудіювання з аудіо- та відеозаписами, словниковим запасом та інтерактивними тестами. URL: <https://ello.org/>;

– **BBC Learning English** – багато чудових матеріалів для різних рівнів. URL: <https://www.bbc.co.uk/learningenglish/>;

– **Big Think** – автентичний матеріал, де можна послухати, як ділові люди висловлюють свої погляди на різноманітні теми. URL: <https://bigthink.com/>;

– **British Council short stories** – короткі відео для учнів молодшого шкільного віку. URL: <https://learnenglish.britishcouncil.org/general-english/story-zone>;

– **British Council LearnEnglish Teens** – відео та завдання для підлітків. URL: <https://learnenglishteens.britishcouncil.org/skills/listening>;

– **Edpuzzle** – ресурс, де можна використати відео, наприклад, з YouTube, а потім додати запитання під час відео, поділитися ним зі своїми учнями, які дивляться відео та мають відповісти на запитання, коли воно з'являється. Є безкоштовні та платні версії. URL: <https://edpuzzle.com/>;

– **ESLvideo** – відео з вікторинами, створеними вчителями. Відео для різних рівнів, для дітей і дорослих. Можна додати власне відео з такого сайту, як YouTube, і додати власну вікторину для своїх учнів. URL: <https://eslvideo.com/>;

– **CBeebies**. URL: <https://www.cbeebies.com/>;

– **TED Ed**. URL: <https://ed.ted.com/>;

– **LyricsTraining** (Click on 'Go to web' at top of page). URL: <https://lingoclip.com/?ref=https%3A%2F%2Flyricstraining.com%2F>;

– **TimeStretch Player** може допомогти учням уповільнити аудіофайл, а потім поступово прискорити його, щоб досягти природного темпу мови. Цей інструмент може також використовуватись, якщо потрібна повільніша версія тексту або ізольоване речення. URL: <https://29a.ch/timestretch/>;

– **Video Converter** – безкоштовний вебінструмент для відокремлення аудіо від відео або для конвертації файлів для використання в різних форматах на різних пристроях;

– **Randall's ESL Cyber Listening Lab** – безкоштовний ресурс, який зосереджується на повсякденних навичках розуміння англійської мови на основі змісту, голосу, словникового запасу та природної швидкості. URL: <https://www.esl-lab.com/>.

Корисні ресурси для розвитку комунікативного уміння «зорове сприймання»:

– **Breaking News English** – вебсайт, який вчителі можуть використовувати для підготовки уроків. Надаються повні матеріали плану уроку разом з текстами та завданнями, спрямованими на різні рівні. URL: <https://breakingnewsenglish.com/>;

– **News in Levels** – вебсайт, який збирає автентичні новини та адаптує їх для середнього рівня. Разом з аудіо-, відеоматеріалами доступні письмові тексти, які містять корисну лексику, виділену жирним шрифтом. URL: <https://www.newsinlevels.com/>;

– **Learn Kids Short Stories** – вебсайт для молодих вчителів. У розділі коротких історій є відео коротких історій із супровідними матеріалами, такими як текст історії і різноманітні активності: ігри, запитання, завдання для дискусії тощо. Це корисно не тільки для вчителів для використання під час проведення уроків, але й учні також можуть переглядати відео або читати історії вдома. URL: <https://learnenglishkids.britishcouncil.org/listen-watch/short-stories>;

– **Cambridge Assessment English** містить деякі безкоштовні матеріали для учнів різного рівня. Вчителі можуть адаптувати цей матеріал для використання у класі. Вправи невеликі, тривають 5–10 хвилин. URL: <https://www.cambridgeenglish.org/learning-english/activities-for-learners/?skill=reading>.

Корисні ресурси для розвитку комунікативного уміння «усна взаємодія»:

– **VoiceThread** – ресурс, який дозволяє користувачам створювати записи та залишати коментарі для створення віртуального спілкування. URL: <https://voicethread.com/>;

– **Vocaroo** – безкоштовна та зручна служба віртуального запису голосу. Усі записи можна завантажити або поділитися за посиланням або QR/кодом. URL: <https://vocaroo.com/>;

– **Speaking Bank**. URL: <https://tinyurl.com/4p7y3ddd>;

– **Wordwall random wheel**. URL: <https://wordwall.net/resource/54264359/lets-shall-we-what-about-why-dont-we>.

Корисні ресурси для розвитку комунікативного уміння «онлайн-взаємодія»:

– **A freemium Fakebook** – разом з учнями можна створювати уявні сторінки профілів для навчальних цілей. URL: <https://www.classtools.net/FB/home-page>;

– **Tricider** – матеріали для онлайн-обговорення, мозкового штурму, аргументів «за» і «проти», голосування тощо. URL: <https://www.tricider.com/home>;

– **ePals** – вебсайт, який об'єднує учнів у понад 99 країнах для обміну ідеями, для співпраці над проектами і надає можливість обмінюватися друзями по листуванню. URL: <https://www.epals.com/#/connections>;

– **Go Pangea** – ця глобальна спільнота об'єднує світ за допомогою навчання, залучає учнів до співпраці в реальному світі, щоб розвивати навички успіху в школі та за її межами. URL: <https://app.gopangea.org/signup/select>.

Корисні ресурси для розвитку комунікативного уміння «усне продукування»:

– **ChatterPix**. URL: <https://www.duckduckmoose.com/educational-iphone-itouch-apps-for-kids/chatterpix/>;

– **Voki**. URL: <https://www.voki.com/>;

– **Flipgrid**. URL: <https://info.flip.com/en-us.html>;

– **Voice Spice**. URL: <https://voicespice.com/>.

Корисні ресурси для розвитку комунікативного уміння «писемне продукування»:

- **Graphic organisers templates.** URL: <https://www.hmhco.com/blog/free-graphic-organizer-templates>;
- **Coggle** – учні організують свої ідеї, структурують свої думки, щоб підготуватися до написання тексту. URL: <https://coggle.it/?lang=en-US>;
- **Grammarly.** URL: <https://www.grammarly.com/>;
- **GrammarCheck.** URL: <https://www.grammarcheck.net/>;
- **Writer.** URL: <https://writer.com/>;
- **Grammarix.** URL: <https://grammarix.com/>.

Подкастинг – це можливість інтегрувати практично всі комунікативні мовні навички:

- **Podcasts in English.** URL: <https://www.podcastsinenglish.com/>;
- **LearnEnglish.** URL: <https://learnenglish.britishcouncil.org/general-english/audio-series/podcasts>;
- **Voice of America: Learning English.** URL: <https://learningenglish.voanews.com/>;
- **The English We Speak.** URL: <https://www.bbc.co.uk/learningenglish/english/features/the-english-we-speak>;
- URL: <https://tinytexts.wordpress.com/>.

Для створення анімації та коміксів на уроках іноземної мови можна використовувати **Make Belief Comics**, URL: www.makebeliefscomix.com/comix (you don't even have to create an account to use this), для інтерактивних та ігрових можливостей URL: <https://view.genial.ly>.

Сайт, на якому можна знайти кліпи з улюблених фільмів, мультфільмів, телепередач URL: <https://getyarn.io/>.

Рекомендуємо також ресурси для використання QR кодів на уроках англійської мови:

- the-qrcodegenerator.com;
- qrcodes.com.ua;
- qrstuff.com;
- <http://ua.qr-code-generator.com>;
- QR Trespase Hunt Generator.

Використання штучного інтелекту у викладанні іноземних мов відкриває нові можливості для покращення якості освіти. Інструменти на основі штучного інтелекту можуть значно підвищити ефективність освітнього процесу, а у поєднанні з традиційними методами зробити його більш індивідуалізованим та доступним.

Висновки. Сучасні технології поширюються на всі сфери життя. Важливими вони є і у викладанні англійської мови як іноземної, оскільки сприяють удосконаленню та покращенню якості освіти, створенню мовного середовища, позитивних умов для навчання дітей різних вікових груп, формують інформаційну культуру в учнів, залучають пасивних слухачів до активної пізнавальної діяльності, перетворюють навчання у захоплюючий та ефективний процес, що допомагає у формуванні іншомовної комунікативної компетентності і ключових компетентностей здобувачів освіти.

Впровадження сучасних цифрових інструментів у навчальний процес не лише розширює можливості вчителя, але й активно залучає учнів до процесу навчання, враховуючи індивідуальні особливості учнів, їх стилі навчання, рівень володіння іноземною мовою, швидкість опанування мовного матеріалу, часові межі, особисті освітні потреби, забезпечує їх мотивацію, автономність, створює нові можливості реалізації компетентнісного підходу.

Отже, застосування в освітньому процесі інформаційно-комунікаційних технологій, комп'ютерних навчальних програм, інтернет-ресурсів є досить ефективним та доцільним методом навчання учнів англійської мови, який спрямований на розвиток комунікативних мовленнєвих умінь учнів на уроках англійської мови.

Список використаних джерел та літератури

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>.

2. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-instruktivno-metodichni-rekomendaciyi-shodo-vikladannya-navchalnih-predmetivintegrovanih-kursiv-u-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti-u-20232024-navchalnomu-roci>.

3. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти / авт.: Редько В. Г., Шаленко О. П., та ін. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetar.z.2022/Inozemni.movy.5-9-kl/Inoz.mov.5-9-kl.Redko.ta.in.14.07.pdf>.

4. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» : наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23 грудня 2020 р. № 2736-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (дата звернення: 28.04.2024).

5. Поглиблюємо розуміння віддаленого навчання : навч.-метод. посіб. для вчителів / Д. Арцимеєва, О. Вітт, Е. Гейбл та ін. ; за ред. О. Шаленка. Київ : Млин Медіа, 2024. 122 с.